

Wat vind bij pedagogische

Wat is belangrijk bij 'pedagogische kwaliteit' van de kinderopvang? En krijgt pedagogische kwaliteit voor jongere kinderen dezelfde invulling als bij oudere kinderen? Ouders, deskundigen, leidinggevenden en leid(st)ers gaven hun mening in een enquête van het Nederlands Consortium Kinderopvang Onderzoek (NCKO).

In diverse brievenbussen van kinderdagverblijven zijn – verspreid over het land – enquêtes bezorgd over de pedagogische kwaliteit van kinderopvang. Ook 150 leid(st)ers hebben zich gebogen over deze vraag aan de hand van een lijst met in totaal 37 kwaliteitskenmerken: wat is belangrijk en wat is minder belangrijk bij de pedagogische kwaliteit van de kinderopvang?

Bijvoorbeeld: is welbevinden van het kind belangrijk bij de kwaliteit van de kinderopvang? En stimulering van de taalontwikkeling? De leid(st)ers die de enquête hebben ingevuld, maken duidelijk dat zij dit belangrijke zaken vinden. Bovenaan staat het welbevinden van de kinderen. Dit wordt direct gevolgd door sensitieve responsiviteit van de leid(st)er, het begelei-

heden: dit wordt niet gerekend tot de kerntaken. Een alfabetisch overzicht van alle proceskenmerken die leid(st)ers wel en niet belangrijk vinden, staat hieronder

Proceskenmerken van pedagogische kwaliteit (in alfabetische volgorde)

Belangrijk zijn:

- Begeleiding van interacties van kinderen
- Betrokkenheid van kinderen
- Bevorderen van zelfstandigheid
- Individuele verzorging
- Praten en uitleggen
- Positieve interacties tussen kinderen
- Respect voor autonomie
- Sensitieve responsiviteit
- Structureren en grenzen stellen
- Stimulering van de creativiteit
- Stimulering van de motorische ontwikkeling
- Stimulering van het spel
- Stimuleren van de taalontwikkeling
- Welbevinden van het kind

Minder belangrijk zijn:

- Stimulering van voorschoolse vaardigheden

Hoe belangrijk vindt u de volgende proceskenmerken met het oog op de pedagogische kwaliteit van kinderopvang?

helemaal niet belangrijk	niet zo belangrijk	belangrijk	heel erg belangrijk
-----------------------------	-----------------------	------------	------------------------

Bij het meten van pedagogische kwaliteit in de kinderopvang vind ik...

Sensitieve responsiviteit

Emotionele steun

van leid(st)er naar kind

—	—	—	—
---	---	---	---

Proceskwaliteit als kern

De lijst van kwaliteitskenmerken bestond uit twee delen, één voor proceskwaliteit en één voor structurele kwaliteit. Bij proceskwaliteit staan de dagelijkse ervaringen van kinderen op het kinderdagverblijf cen-

den van de interacties tussen kinderen, praten en uitleggen, respect voor de zelfstandigheid van het kind en de individuele verzorging. Leid(st)ers vinden nog veel meer zaken belangrijk. De enige uitzondering is de stimulering van voorschoolse vaardig-

jij belangrijk kwaliteit?

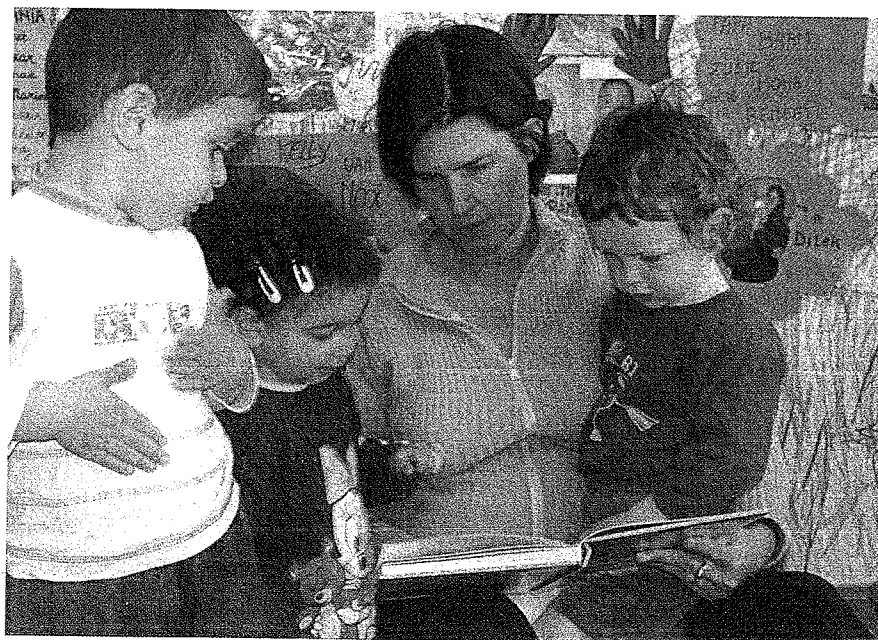

Foto: Jan Peeters

Structurele kwaliteit als basis

De kern waar het om draait in een kinderdagverblijf is de interactie tussen leid(st)er en kinderen. De basis voor de dagelijkse interactie wordt echter voor een groot deel gelegd door de zogenaamde 'structurele kwaliteit'. Bij structurele kwaliteit gaat het om zaken als bijvoorbeeld een pedagogisch beleidsplan van een kinderdagverblijf, de groepsgrootte en de kwaliteit van de ruimte binnen en buiten. Ook de opleiding van leid(st)ers hoort in dit rijtje thuis. Leid(st)ers onderstrepen het belang van

deze kwaliteitsaspecten, die als het ware de basis vormen voor de alledaagse interacties tussen leid(st)ers en kinderen op de groep. Fysieke veiligheid staat voorop. Leid(st)ers onderstrepen verder het belang van de groepsgrootte, de leid(st)er-kind ratio en de leid(st)erstabiliteit. Juist deze zaken, zo is bekend uit onderzoek, hangen samen met de kwaliteit van de kinderopvang. Contact met de ouders wordt ook als een belangrijk onderdeel van kwaliteit gezien, net als bijvoorbeeld de kwaliteit van het speelmateriaal. Een overzicht van de uitkomsten is hiernaast gegeven.

Structurele kenmerken van pedagogische kwaliteit (in alfabetische volgorde)

Belangrijk zijn:

- Aandacht voor probleemkinderen
- Contact met ouders
- Groepsgrootte
- Groepsstabiliteit
- Hygiënebeleid
- Inrichting van de binnenruimte
- Inrichting van de buitenruimte
- Kwaliteit van het speelmateriaal
- Leid(st)er-kind ratio
- Leid(st)erstabiliteit
- Opleiding/training van leid(st)ers
- Pedagogische ondersteuning van leid(st)ers
- Pedagogische visie
- Pedagogisch beleid
- Programmastructuur
- Teamoverleg
- Veiligheid (fysiek)
- Voorzieningen voor leid(st)ers

Minder belangrijk zijn:

- Culturele en religieuze diversiteit
- Flexibiliteit van de opvang
- Inbedding van het kinderdagverblijf in de buurt
- Snoep- en verjaardagsbeleid

Eén kwaliteit ongeacht leeftijd?

Een vraag uit de enquête was of leid(st)ers precies dezelfde accenten leggen bij de invulling van pedagogische kwaliteit voor jongere kinderen (0 tot 2 jaar) en voor oudere kinderen (2 tot en met 4 jaar)? Nee, zo lijkt het antwoord, maar er zijn zeker overeenkomsten. Overeenkomsten zijn er als het gaat om het welbevinden van het kind, de fysieke veiligheid en het contact met de ouders, aspecten die alle hoog staan genoteerd voor baby's en peuters. Een verschil is er wat betreft leid(st)erstabiliteit. Dit aspect wordt belangrijker gevonden bij de opvang van jongere kinderen. Leid(st)ers vinden daarnaast bij jonge kinderen de individuele verzorging zeer belangrijk, terwijl bij oudere kinderen het praten en uitleggen meer in beeld komt, samen met het bevorderen van de zelfstandigheid.

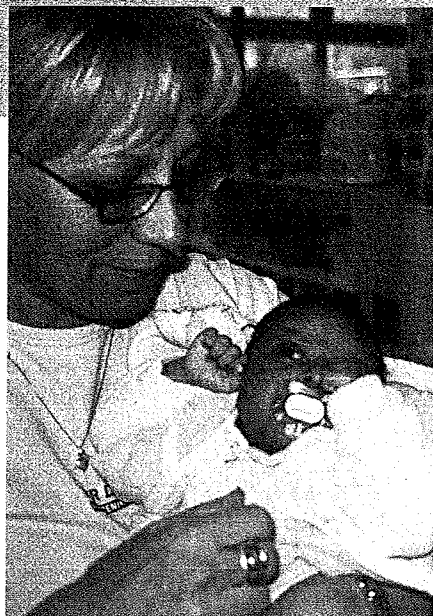
Top-5 voor jonge en oudere kinderen

0-2 jaar	2-4 jaar
1. Contact met ouders	1. Welbevinden
2. Leid(st)er-stabiliteit	2. Praten en uitleggen
3. Veiligheid (fysiek)	3. Bevorderen zelfstandigheid
4. Welbevinden	4. Contact met ouders
5. Individuele verzorging	5. Veiligheid (fysiek)

'Boodschappenlijst'

Wat betekenen de resultaten van de enquête voor leid(st)ers, voor de opleidingen en voor het kinderopvangonderzoek van het NCKO? De lijst van belangrijke kwaliteitskenmerken is in zekere zin te beschouwen als een soort 'boodschappenlijst' voor leid(st)ers, de beroepsopleiding en ook voor onderzoekers.

Om te beginnen met de leid(st)er: een goede leid(st)er begeleidt de interacties tussen kinderen, let op hun betrokkenheid en welbevinden, bevordert hun zelfstandigheid, enzovoort (zie het overzicht). Het beroep van een leid(st)er is, zo bekeken, een veeleisend beroep met veel verschillende kanten. Natuurlijk staat de leid(st)er niet alleen als het gaat om de zorg voor de pedagogische kwaliteit. Kwaliteit wordt voor een deel bepaald door het kinderdagverblijf in samenspel met leid(st)ers, leidinggevend en ouders. Maar de leid(st)er is wel degene die het meeste

directe contact heeft met de kinderen en de ouders.

Ook de opleidingen hebben een verantwoordelijkheid. De uitkomsten van de enquête kunnen ook bekeken worden vanuit hun perspectief. Wat vraagt de praktijk van leid(st)ers en wat moet dus in de opleiding aan bod komen? De huidige opleiding Sociaal Pedagogisch Werk legt een basis, maar de vraag is: hoe stevig is deze? Door de huidige, breed opgezette opleiding met aandacht voor verzorging van 'wie tot graf' is het beroep van leid(st)er niet altijd eenvoudig terug te vinden in het lesrooster. In de huidige beroepsopleiding voor de kinderopvang is slechts 15% van de lestijd echt gereserveerd voor kinderopvang. Dit lijkt nu echter te gaan veranderen. Er wordt op dit moment namelijk gewerkt aan een nieuwe opleiding voor leid(st)ers in de kinderopvang. En hoewel het precieze eindresultaat nog onbekend is, ziet het ernaar uit

dat leid(st)er en kind nu veel centraler staan in de nieuwe opzet. Het lijkt verder interessant om – ook afgaand op de meningen van leid(st)ers in de enquête – aparte modules in te voeren met aandacht voor de opvang van alleen het jongere kind of juist het oudere kind.

En ten slotte: wat betekent de uitkomsten van deze enquête voor het onderzoek naar de kwaliteit van de kinderopvang? Op basis van de enquêteresultaten ontwikkelt het NCKO momenteel een instrument dat aansluit bij de opvattingen over pedagogische kwaliteit die leven bij alle betrokkenen. Dit meetinstrument moet in een volgende fase van het onderzoek een volledig beeld geven van de kwaliteit waarin alle betrokkenen – inclusief leid(st)ers – zich kunnen herkennen.

In het Nederlands Consortium Kinderopvang Onderzoek (NCKO) werken verschillende onderzoekers samen.

prof. dr. Louis Tavecchio, dr. Renée de Kruif, dr. Ruben Fukkink (Universiteit van Amsterdam), prof. dr. Rien van IJendoorn, dr. Harriet Vermeer, drs. Jantien van Zeijl (Universiteit Leiden) en prof. dr. Marianne Riksen-Walraven (Universiteit Nijmegen)

Voor meer info:

Van IJendoorn, R., Tavecchio, L., & Riksen-Walraven, M. (2004)

De kwaliteit van de Nederlandse kinderopvang. Amsterdam: Boom.

Website: www.kinderopvangonderzoek.nl

Profiel van een goede leid(st)er:

1. Een goede leid(st)er is sensitief. Hij/zij moet 'oor en oog' hebben voor de kinderen, zodat hun signalen worden opvangen en ze emotioneel ondersteund kunnen worden.
2. Een goede leid(st)er respecteert en stimuleert de zelfstandigheid van kinderen.
3. Een goede leid(st)er moet duidelijk kunnen structureren en grenzen stellen. Hoe maakt hij/zij de kinderen duidelijk wat de bedoeling is en wat wel en wat niet mag? En hoe grijpt hij/zij in als een regel wordt overtreden?
4. Een goede leid(st)er is de hele dag door bezig met het benoemen en uitleggen van allerlei zaken (en niet alleen tijdens speciale momenten). Het is belangrijk dat een leid(st)er niet zozeer tegen als wel met kinderen praat. Praten en uitleggen betekent soms juist niets zeggen. Door een stilte te laten vallen, kan een kind worden uitgenodigd actief mee te doen in een gesprek.
5. Een goede leid(st)er stimuleert gericht de algemene, cognitieve ontwikkeling, bijvoorbeeld door kinderen uit te dagen nieuwe dingen te leren.
6. Een goede leid(st)er begeleidt interacties tussen kinderen. Hij/zij let hierbij niet alleen op negatieve interacties - zoals het afpakken van speelgoed - maar kan ook complimentjes geven wanneer kinderen juist positief met elkaar omgaan. Deze vaardigheid is met name belangrijk omdat een kinderdagverblijf een uitgelezen kans biedt om de sociale ontwikkeling van kinderen te stimuleren.